

חידון ליום העברית תש"ף

מי חידש את המילה צהלולים, איך אומרים בעברית carpool ומהו עלילון? 20 שאלות לרגל יום הלשון העברית.

1. אחחח, איזה קור. חייבים להדליק את האח! אח (תנור) – בוער או בוערת?

- א. בוער
- ב. בוערת
- ג. גם וגם

אח בוערת – ככתוב בירמיהו לו, כב: "וְאֵת הָאֵחַ לְפָנָיו מְבַעֲרֶת".

2. גרביים חמים או גרביים חמות?

- א. גרביים חמים
- ב. גרביים חמות
- ג. גם וגם

המילה גָּרֵב חדשה בעברית. בן-יהודה במילונו מביא את הצורה גָּרֵב (במשמעות גָּרֵב). היא מופיעה לראשונה במודעות בעיתונו של בן-יהודה "הצבי" בשנת תרמ"ה (1885). חידוש המילה מיוחס לבן-יהודה עצמו – על פי מילה קרובה בערבית (גִּ'רֵב).

3. תהיו חדים- מה המין של הסכין?

- א. סכין חד
- ב. סכין חדה
- ג. גם וגם

במשנה ובתוספתא מין המילה נקבה, כגון "נפלה סכין ושחטה" (משנה חולין ב, ג), ועל פי זה יש המעדיפים לנקוט גם בימינו לשון נקבה בסכין. אך בתלמוד סכין גם זכר, כגון "סכין שנפגם" (בבלי זבחים פח ע"א).

4. מהו עלילון?

- א. קומיקס
- ב. נרטיב
- ג. רומן
- ד. מגזין

עלילון הוא הצגת סיפור עלילה בציורים, לעיתים קרובות בשילוב טקסט כתוב.

5. מה פירוש המילה הַסְעִית?

- א. שְׁאֵטל – כלי תחבורה ההולך ושב במסלול קבוע
- ב. חאפר – רכב לא מורשה הנוסע במסלול של תחבורה ציבורית סדירה

הַסְעִית הוא כלי תחבורה ההולך ושב לעיתים מזומנות במסלול קבוע בין מקומות מוגדרים, למשל בין נמל תעופה למרכזה של העיר הסמוכה, ובדרך כלל אינו חלק מן התחבורה הציבורית הרגילה.

6. איפה אפשר למצוא מסכת?

- א. במרפאה
- ב. ברדיו
- ג. במטבח
- ד. בספרייה

מסכת הוא סטתוסקופ – מכשיר רפואי להאזנה לקולות הלב או הריאה. השורש סכ"ת שעניינו שמיעה מוכר מן הביטוי 'הסכת ושמע', וממנו גם המילה תסכת (מחזה מעובד לשידור ברדיו) וגם המילה החדשה הסכת (פודקאסט).

7. אתם מבקשים לטפח את עצמכם. במה לא כדאי שתשתמשו?

- א. דשונת
- ב. תחפוף
- ג. אלריח
- ד. תקריש

דשונת אינה מוצר טיפוח אלא קומפוסט – חומר אורגני ההפוך לדשן. שאר הפריטים הם מוצרי טיפוח: תחפוף – שמפו; אלריח – דאודורנט; תקריש – גיל לשיער.

8. הרעב תקף אתכם פתאום באמצע היום, מה בטוח לא תרצו לאכול?

- א. תמליא
- ב. פתכה
- ג. מרקוע
- ד. פפופצי תירס

פתכה – פלטה, לוח של צייר למשיחה ולפיתוח (ערבוב) של צבעים. כל השאר דברי מאכל: תמליא – פשטידה; מרקוע – ביסקוויט; פפופצי תירס – פופקורן.

9. סעו יחד בעברית. מה החלופה העברית לקרפול (carpool)?

- א. היסעית
- ב. יחדונית
- ג. צוותנוע
- ד. צוותאית

צוותאית (צוותאית) היא קבוצה המתארגנת לנסיעה ברכב פרטי באופן קבוע ליעדים קבועים (בלועזית: קרפול).

10. במקום בר מים, שתו מן ה...?

- א. מרוון
- ב. מתקן שתייה
- ג. תמאן
- ד. מקר

מרון הוא מתקן למי שתייה חמים וקרים כאחד. המתקן מרווה את הצמאים ומכאן שמו. נבחין בין מרוון ובין מקר (קולר) ומחם (סמובר): מחם ומקר מספקים או מים חמים או מים קרים, ואילו מרוון מספק מים חמים וקרים כאחד.

11. "בזמן הפסקת החשמל השתמשנו בגנרטור" – מהי החלופה העברית?

- א. בזק
- ב. חשמלו
- ג. מחשמל
- ד. מחולל

12. "חסר כאן מלח, איזה מאכל..."

- א. תפל
- ב. טפל

תַּפֵּל בתי"ו פירושו חסר מלח וחסר טעם, ככתוב "הַיֵּאָכֵל תֵּפֵל מִבְּלֵי מֶלַח, אִם יֵשׁ טַעַם בְּרִיר חֲלָמוֹת" (איוב ו, ו). טַפֵּל בתי"ת פירושו נספח וצדדי, כמוכר מן הצמד 'עיקר וטפל'.

13. מהי צורת היחיד של המילה שוליים?

- א. שול
- ב. שולון
- ג. אין צורת יחיד למילה

צורת היחיד שול משמשת בעיקר בלשונם של אנשי המקצוע בתחום התחבורה ומאפשרת לדיוק בתיאור של אירועים ובניסוח של תקנות תעבורה. בשימוש הכללי נוהגים לומר שוֹלִים גם כשמתכוונים לצד אחד של הכביש או של הדף.

14. אני לא ישנה כבר שבועיים כדי להבין את משמעות הביטוי הזה, אני...

- א. עושה לילות כימים
- ב. עושה ימים כלילות

בדרך כלל אדם ישן בלילה ופעיל ביום. אך לפעמים בגלל משימה חשובה ודחופה אנשים פעילים גם בלילה, ועליהם אומרים שהם עושים לילות כימים. בלשון הדיבור אומרים לעיתים קרובות "עשה ימים כלילות", בהיפוך הסדר ובהיפוך ההיגיון.

15. איזו מילה אינה מחקה צליל שהמים משמיעים?

- א. בִּלְבֹל
- ב. בִּעְבוֹעַ
- ג. טִפְטוֹף
- ד. פִּכְפוֹךְ

התופעה של מילים שמחקות צליל מן המציאות נקראת תצליל ובלועזית אונומטופאה. עוד מילים כאלה הן המילים רשרוש, המהום, קוקייה.

16. איזו מילה לא חידש אליעזר בן יהודה?

- א. בובה
- ב. מגבת
- ג. זבוב
- ד. פצצה

אליעזר בן-יהודה לא חידש את המילה זבוב. הזבוב נמצא כבר בתנ"ך.

17. קולולולו! מי חידש את המילה צֶהְלוּלִים?

- א. אלי עמיר
- ב. נתן אלתרמן
- ג. חיים אוליאל
- ד. קובי אוז

את המילה צהלולים הציע לאקדמיה המוזיקאי חיים אוליאל מלהקת "שפתיים". במילה צהלולים משולבים צהלות – קולות שמחה, עם הילולים – מילה מן המקרא שפירושה חג של שמחה והיא קרובה גם למילה הילולה. המילה צהלולים אף מזכירה בצליליה את הקול "לולולו".

18. עברי, דבר עברית. איך נקראה העברית בתקופת התנ"ך?

- א. לשון הקודש
- ב. כנענית
- ג. שפת עבר
- ד. יהודית

שם השפה עברית אינו נזכר בתנ"ך כלל. בספר מלכים ובספר ישעיהו מובא נאום רבשקה האשורי נגד חזקיהו: "תִּדְבֹּר נָא אֶל עַבְדֶּיךָ אֲרָמִית כִּי שְׁמַעִים [=מבינים] אֶנְחֶנּוּ, וְאֶל תִּדְבֹּר עִמָּנוּ יְהוּדִית בְּאָזְנֵי הָעָם אֲשֶׁר עַל הַחֻמָּה".

19. המפעל מייצר 17,215 מכוניות, וכמה במילים?

- א. שבעה עשר אלף מאתיים וחמש עשרה
- ב. שבע עשרה אלף מאתיים וחמש עשרה
- ג. שבעה עשר אלף מאתיים וחמישה עשר
- ד. שבע עשרה אלף מאתיים וחמישה עשר

המספר 17 סופר אלפים ולכן יבוא בזכר: שבעה עשר אלף. המספר 15 סופר את המכוניות ולכן יבוא בנקבה: חמש עשרה.

20. איזו פעולה נכונה?

- א. בציר – ענבים
- ב. מסיק – זיתים
- ג. גדיד – תמרים
- ד. ארייה – רימונים

ארייה היא פעולת הקטיפ של תאנים. לשוננו מבחינה בין שלל פעולות הקשורות לאסיף. בתנ"ך אנו מוצאים את הפועל קָצַר המיוחד לחיטה ושעורה, ואת הפועל בָּצַר המיוחד לענבים. פעלים נוספים ירשנו מלשון חכמים.